

Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı(DOKA) ve Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) işbirliğinde gerçekleştirilen **DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi Anketi**, Türkiye'nin yerel düzeyde çay imalat sanayindeki eğilimleri ölçen ilk gösterge oldu. DOKA Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerinde çay imalatında faaliyet gösteren firmaların mevcut durumları ve gelecek beklentileri incelenecek ve gelişmeler izlenecek. Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi ile Doğu Karadeniz illerindeki çay imalat sanayinin Türkiye geneli ve Avrupa Birliği üye ülkeleri ile karşılaştırılması mümkün hale gelmiştir.

Doğu Karadeniz'deki çay imalat sanayi 10 aydır gözlem altında:

DOKA ve TEPAV işbirliğinde gerçekleştirilen DOKA Çay İmalat Sanayi Anketi, Doğu Karadeniz illeri olan Artvin, Giresun, Ordu, Trabzon, Gümüşhane ve Rize'de çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalara uygulanmaktadır. Bu kapsamda firmalar ile onuncu dönem görüşmeler ekim ayında yapılmıştır. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi sonuçları her ayın beşinci iş günü Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı ve TEPAV internet sayfalarında kamuoyuna açıklanacaktır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi nasıl hesaplanıyor:

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, ankette yer alan “şu andaki toplam siparişleriniz için ne söyleyebilirsiniz?”, “şu andaki mevcut stok düzeyiniz için ne söyleyebilirsiniz?” ve “önümüzdeki 3 ayda üretiminizin ne yönde değişeceğini düşünüyorsunuz?” sorularına verilen yanıtların balanslarının ortalaması alınarak hesaplanmaktadır.

Balans değeri, sorulara olumlu cevap verenler ile olumsuz cevap verenlerin farkı alınarak hesaplanmaktadır.

DOĞU KARADENİZ'DE, GELECEK DÖNEM ÇAY ÜRETİMİ BEKLENTİSİ DÜŞTÜ:

DOKA Çayİmalat Sanayi Güven Endeksi, ekim ayında azaldı. Önümüzdeki 3 ayda çay üretim beklentisi Eylül 2015'e göre düştü ve Türkiye genelinden daha düşük bir değer aldı. Önümüzdeki dönem çay satış fiyatı beklentisi geçen aya göre düştü. Önümüzdeki 3 ayda sipariş ve istihdam beklentilerinde bir önceki aya göre artış yaşandı.

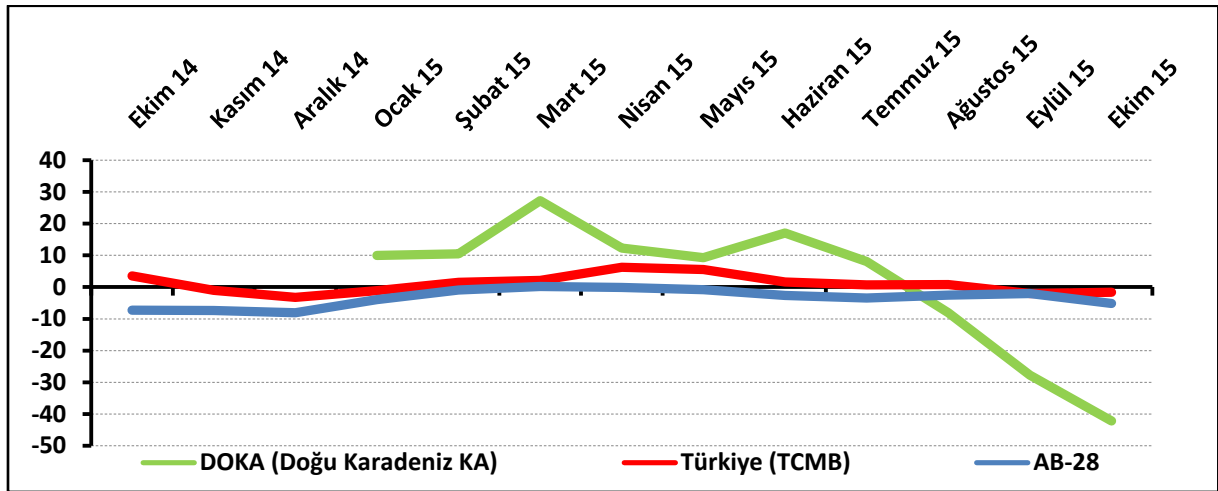
Doğu Karadeniz Çayİmalat Sanayi Güven Endeksi geçen aya göre düştü:

Eylül ayında -27,8 puan değerini alan DOKA Çayİmalat Sanayi Güven Endeksi, ekim ayında 14,4 puan düşerek -42,2 puan değerini almıştır. Türkiye genelini temsil eden imalat sanayi güven endeksi Ekim 2015'te bir önceki aya göre 0,4 puan yükselerek -1,7 puan değerini alırken, Avrupa Birliği'ni temsil eden imalat sanayi güven endeksi Ekim 2015'te bir önceki aya göre 3,2 puan düşerek -5,2 puan değerini almıştır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi, geçen aya göre Doğu Karadeniz ve AB-28'de düşerken, Türkiye genelinde yükselmiştir. Doğu Karadeniz çayimalat sanayinin performansı, Ekim 2015'te Türkiye geneli ve AB-28'ingerisinde kalmıştır.

Çay İmalat Sanayi Güven Endeksinin düşmesinde mevcut stok düzeyindeki düşüş ve önümüzdeki 3 ayda çay üretimindeki azalma beklentisi etkili olmuştur.

Şekil-1. Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi karşılaştırması* (Ekim 2014 – Ekim 2015)

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Tablo-1. Çayİmalat Sanayi Güven Endeksi*

%	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
2015	10,0	10,5	27,2	12,3	9,2	17,0	8,0	-8,1	-27,8	-42,2		

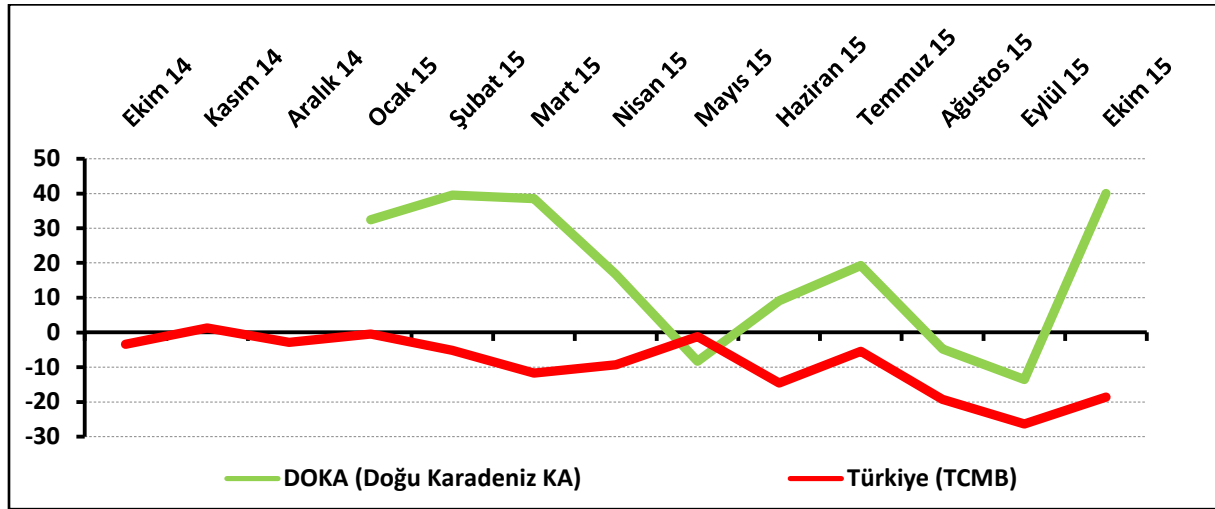
Doğu Karadeniz çayimalatsanayinin yüzde 53'ü genel gidişatın iyi olduğunu düşünüyor:

Eylül 2015'te -13,6 puan değerini alan çay imalat sanayindeki genel gidişat, Ekim 2015'te 53,6 puan yükselerek 40 puan değerini aldı.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 53,3'ü, bir ay öncesine göre imalat sanayindeki genel gidişatın daha iyi olduğunu düşünmektedir. Daha kötü olduğunu düşünenlerin oranı yüzde 13,3 olurken, aynı kaldığını düşünenlerin oranı yüzde 33,3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Çay imalat sanayindeki genel gidişata bakılınca Doğu Karadeniz illerinin Türkiye geneline göre daha iyi durumda olduğu görülmüştür.

Şekil-2. Geçtiğimiz aya göre çayimalat sanayide genel gidişat* (%arttı – %azaldı) (Ekim 2014 – Ekim 2015)

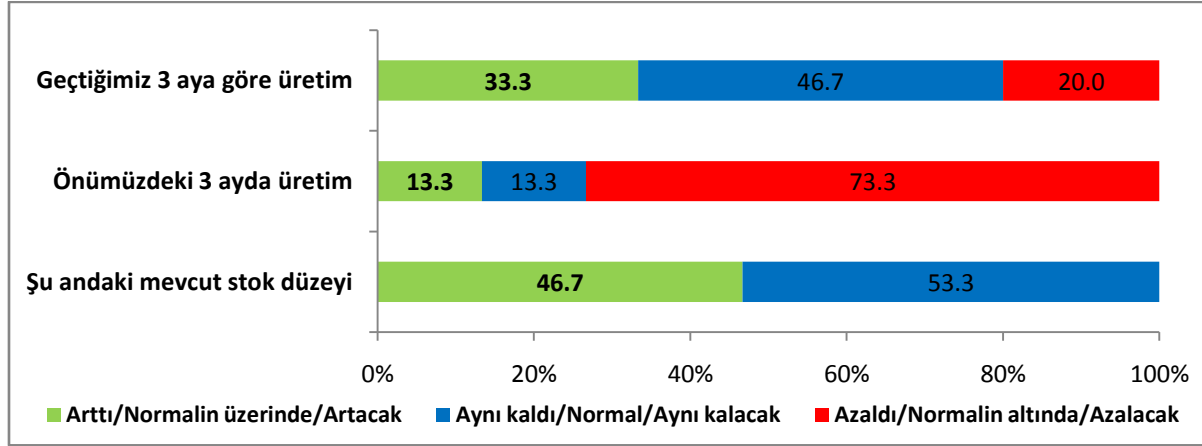
*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz bölgesinde faaliyet gösteren sanayicilerin yüzde 30,8'i önümüzdeki 3 ayda kısa vadeli Türk Lirası kredi faiz oranının artmasını ve yine yüzde 30,8'i azalmasını bekliyor.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde geçtiğimiz 3 aya göre üretim arttı:

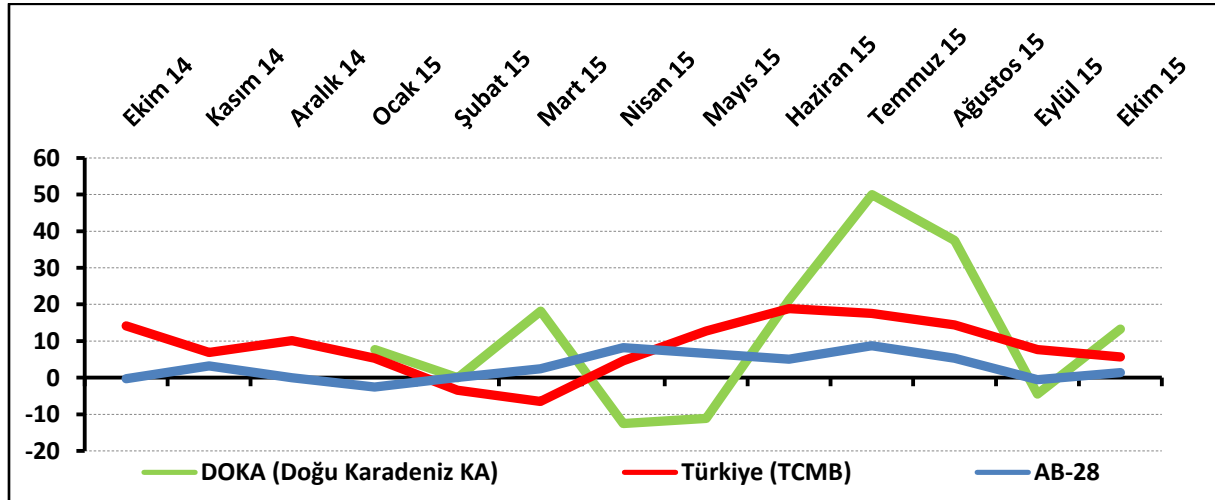
Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 33,3’ü, ekim ayında geçtiğimiz 3 aya göre üretimlerinin arttığını ifade ederken, yüzde 13,3’ü önümüzdeki 3 ayda üretimlerinin artacağı beklentisi içindedir. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 53,3’üne mevcut stok düzeyinin sezon için normal olduğunu ifade etmiştir.

Şekil-3. Doğu Karadeniz’de üretim ve stok durumu (%) (Ekim 2015)

Ağustos 2015’ten bu yana düşen geçtiğimiz 3 aya göre üretim hacmi, ekim ayında 17,8 puan yükselerek 13,3 puan değerini aldı. Doğu Karadeniz’de geçtiğimiz 3 aya göre üretim, Türkiye genelinden ve AB-28’den daha yüksek değer aldı.

Şekil-4. Geçtiğimiz 3 aya göre üretim durumu* (%arttı – %azaldı) (Ekim 2014 – Ekim 2015)

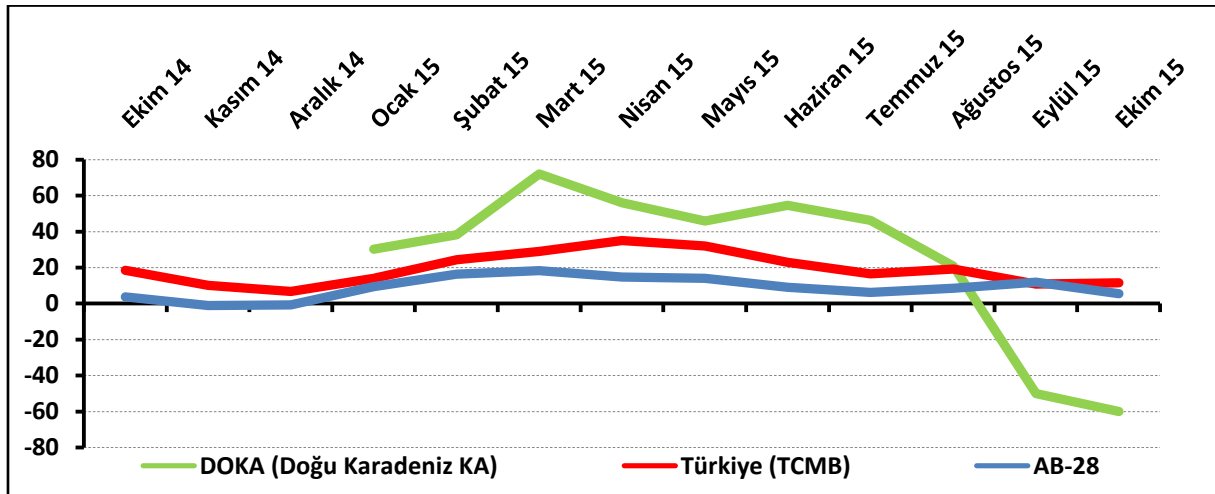

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 73'ününümüzdeki dönemde üretiminin azalmasını bekliyor:

Önümüzdeki 3 aydaki çay üretimi beklentisine geçen aya göre 10 puan düştü. Doğu Karadeniz'de önümüzdeki 3 aydaki çay üretim beklentisi, Türkiye'den ve AB'den daha düşük bir değer aldı. Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 13,3'ününümüzdeki 3 ayda çay üretimlerinin artacağını ve yine yüzde 13,3'ü aynı kalacağını belirtti.

Şekil-5.Önümüzdeki 3 aya göre çay üretim beklentisi* (%artacak – %azalacak) (Ekim 2014 – Ekim 2015)

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Ekim'de Doğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranları yükseldi:

Doğu Karadeniz'de kapasite kullanım oranı Eylül 2015'te yüzde 52,7 iken Ekim 2015'te 9 puanlık artışla yüzde 61,7 oldu. Türkiye'de ise kapasite kullanım oranı geçen aya göre 0,4 puan düşerek yüzde 75,5 oldu.

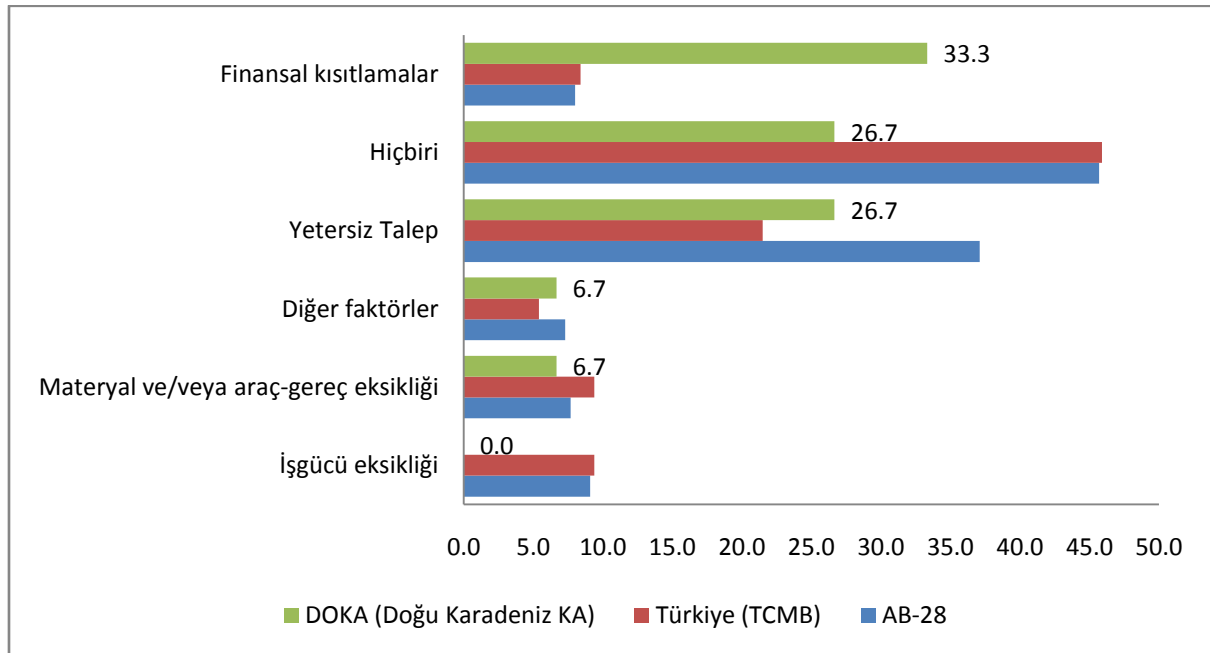
Mevcut siparişler ve taleplerde önümüzdeki aylarda beklenen değişiklikler göz önüne alındığında, imalat sanayinde faaliyet gösteren firmaların yüzde 20'si üretim kapasitesinin fazlasıyla yeterli olduğunu, yüzde 73,3'ü de yeterli olduğunu ifade etmiştir.

Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalar, mevcut siparişlerine göre 8,7 aylık üretimlerinin garanti durumunda olduğunu belirtmiştir.

Doğu Karadeniz çay imalat sanayideki firmalar en çok finansal kısıtlardan şikâyet ediyor:

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösteren firmalar, üretimlerininönündeki en büyük engelin finansal kısıtlar olduğunu düşünüyor. Firmaların yüzde 33,3'ü finansal kısıtların, yüzde 26,7'si yetersiz talebin, yüzde 6,7'si diğer faktörlerin ve yine yüzde 6,7'si ekipman eksikliğinin üretimlerini kısıtladığını ifade etmiştir. Üretimlerini kısıtlayan herhangi bir neden olmadığını ifade edenlerin oranı ise yüzde 26,7'dir.

Şekil-6.Mevcut üretimi kısıtlayan faktörler* (Ekim 2015)

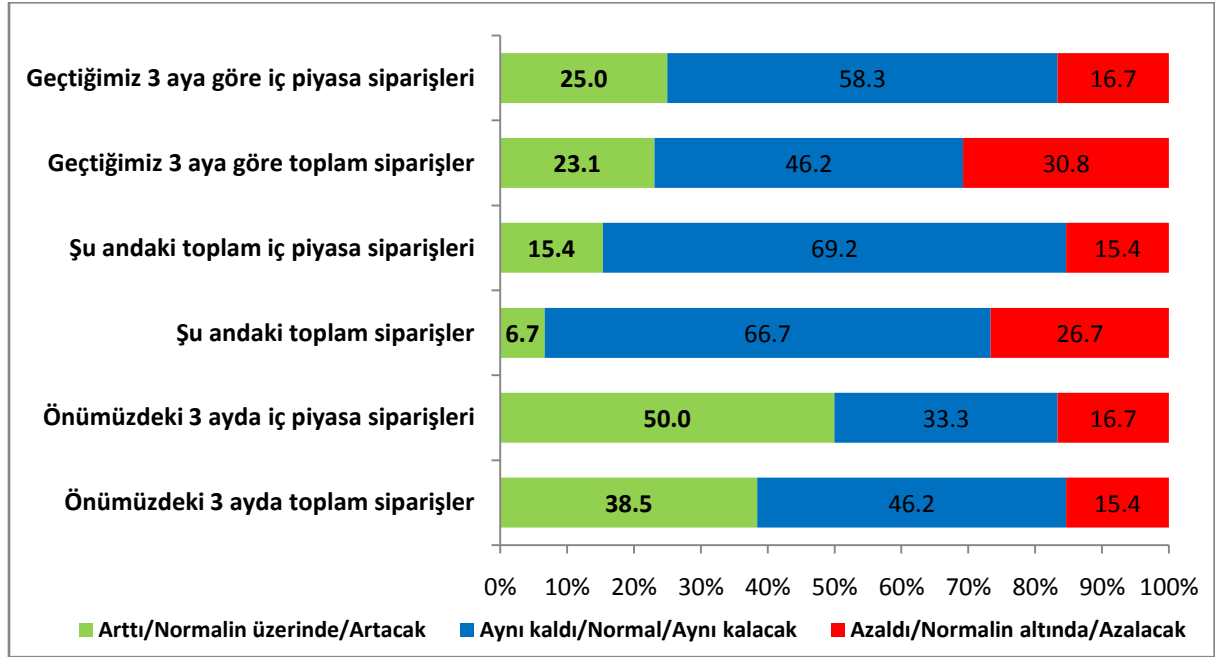

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinin yüzde 39'u önümüzdeki dönemde siparişlerin artacağını bekliyor:

Ekim2015'te Doğu Karadeniz'de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 23,1'i geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişlerin arttığını ifade ederken, yüzde 38,5'i önümüzdeki 3 ayda toplam siparişlerin artacağını belirtmiştir.

Doğu Karadenizli üreticilerin gelecek döneme ilişkin sipariş umudunun, geçtiğimiz dönemdeki sipariş artışlarından daha fazla olduğu görülmektedir.

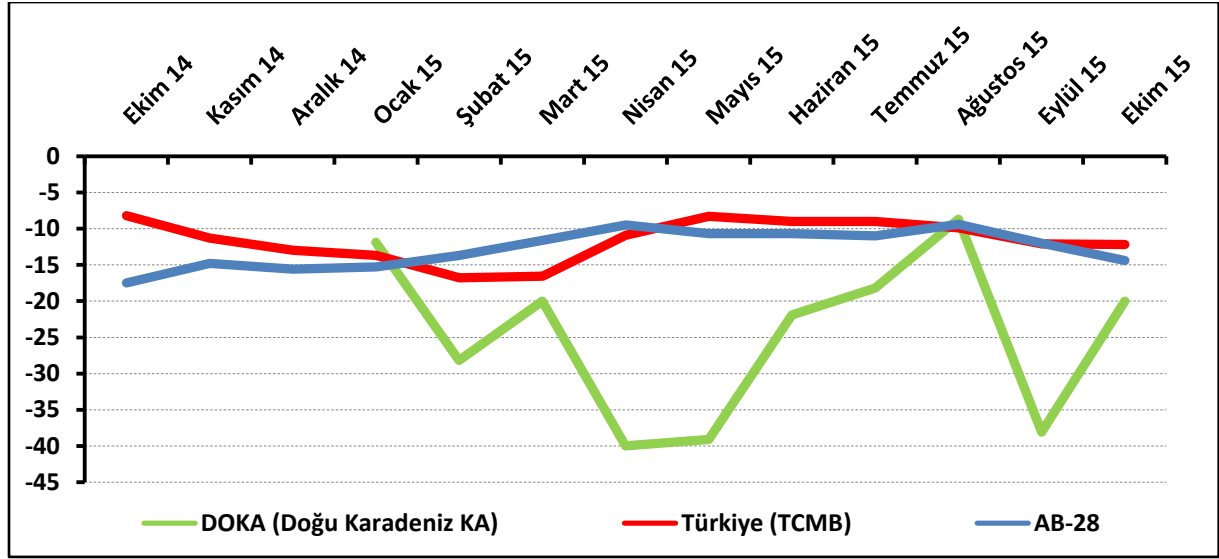
Şekil-7.Doğu Karadeniz'de sipariş durumu (%) (Ekim2015)

Doğu Karadeniz’de mevcut sipariş miktarı geçen aya göre yükseldi:

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde şu andaki toplam sipariş miktarı geçen aya göre 18,1 puanyükselmiştir. Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 66,7’simevcut siparişlerin normal seviyede olduğunu, yüzde 26,7’si ise normalin altında olduğunu ifade etmiştir. Doğu Karadeniz’de şu andaki toplam sipariş miktarı, AB-28 ve Türkiye genelinden daha düşük bir değer almıştır.

Şekil-8. Şu andaki toplam sipariş düzeyi* (%normalin üzerinde – %normalin altında) (Ekim 2014 – Ekim 2015)

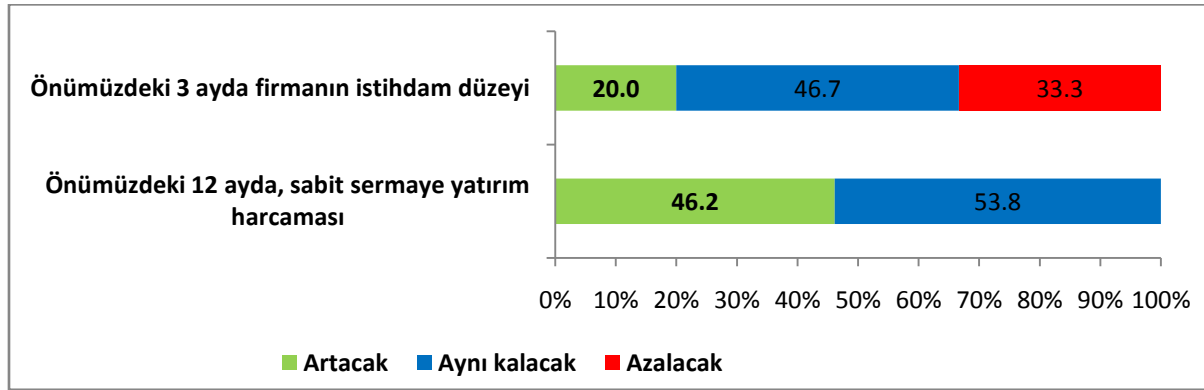

*Mevsimsellikten arındırılmamış seriler

Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde istihdam beklentisi yükseldi:

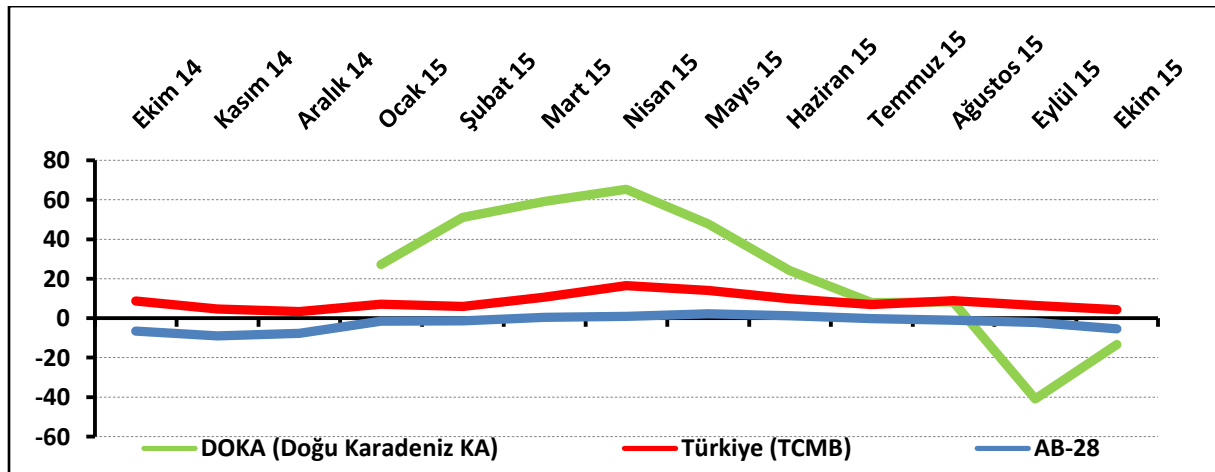
Ekim 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 20'si önümüzdeki 3 ayda istihdamını artıracaklarını, yüzde 46,2'side önümüzdeki 12 ayda sabit sermaye yatırım harcamalarının artacağını belirtmiştir. Önümüzdeki 3 aydaki istihdam beklentisinde geçen aya göre 27,6 puanlık artış yaşanmıştır.

Şekil-9.Doğu Karadeniz'de istihdam ve yatırım (%) (Ekim2015)

Ekim 2015'te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 46,7'si önümüzdeki 3 ayda istihdam düzeylerinin değişmeyeceğini düşünmektedir. Önümüzdeki 3 aya ilişkin istihdam beklentisi Doğu Karadeniz'de, Türkiye geneli ve AB-28'den daha düşük bir değer almıştır.

Şekil-10.Önümüzdeki 3 aydaki istihdam beklentisi*(%artacak – %azalacak)(Ekim 2014 – Ekim2015)

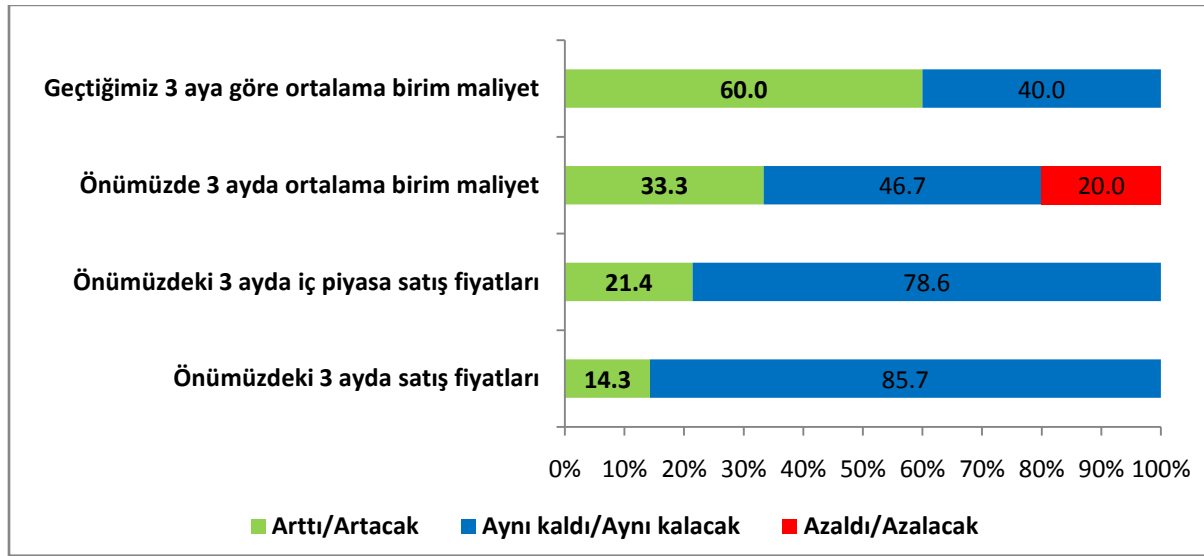

**Mevsimsellikten arındırılmamış seriler*

Doğu Karadeniz’de çay imalat sanayinin yüzde 86’sı gelecek dönemde çay fiyatlarında değişim beklemiyor:

Ekim 2015’te Doğu Karadeniz çay imalat sanayinde faaliyet gösterenlerin yüzde 60’ı geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyetlerinin arttığını ifade ederken, yüzde 33,3’ünün 3 ayda ortalama birim maliyetlerinin artmasını beklediklerini ifade etmiştir. Doğu Karadenizli üreticilerin yüzde 85,7’si ise önümüzdeki 3 ayda satış fiyatlarının aynı kalacağını ifade etmiştir.

Şekil-11. Doğu Karadeniz’de maliyet ve satış fiyatı (%) (Ekim 2015)

Doğu Karadeniz, geçmiş dönem siparişlerde Türkiye'nin gerisinde kaldı:

Doğu Karadeniz Çay İmalat Sanayi Güven Endeksi sorular bazında incelendiğinde, geçmiş dönemdekütüm göstergelerde geçen aya göre artış yaşandığı görülmektedir. Doğu Karadeniz;geçmiş, şu andaki ve gelecek dönemdeki iç piyasa siparişlerindeTürkiye genelinden daha iyi performans sergilemiştir.

Tablo-2¹.Çayimalat Sanayi Güven Endeksi Göstergeleri balans değerleri (Ekim 2015)

Balans değerleri (Olumlu – Olumsuz)	Bir önceki aya göre değişim (Doğu Karadeniz)	Doğu Karadeniz (Endeks)	Türkiye (Endeks)	AB-28 (Endeks)
Geçtiğimiz 3 aya göre çay üretimi	17,8	13,3	5,7	1,3
Önümüzdeki 3 ayda çay üretimi	-10,0	-60,0	11,6	5,5
Şu andaki mevcut stok düzeyi ²	-51,2	-46,7	-4,4	-6,6
Geçtiğimiz 3 aya göre iç piyasa siparişleri	12,8	8,3	-2,5	
Geçtiğimiz 3 aya göre toplam siparişler	1,4	-7,7	-1,3	
Şu andaki mevcut iç piyasa siparişleri	40,9	0,0	-13,0	
Şu andaki toplam siparişler	18,1	-20,0	-12,2	-14,4
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa siparişleri	51,5	33,3	4,9	
Önümüzdeki 3 ayda toplam siparişler	27,6	23,1	17,0	-0,6
Önümüzdeki 3 ayda firmanızın istihdam düzeyi	27,6	-13,3	4,3	-5,4
Önümüzdeki 12 ayda, sabit sermaye yatırım harcamanız	32,6	46,2	6,4	
Geçtiğimiz 3 aya göre ortalama birim maliyet	5,5	60,0	39,7	
Önümüzdeki 3 ayda ortalama birim maliyet	-9,4	13,3	32,7	
Önümüzdeki 3 ayda iç piyasa çay satış fiyatları	-1,3	21,4	17,6	
Önümüzdeki 3 ayda çay satış fiyatları	-14,3	14,3	11,9	-5,1
Çay imalat sanayideki 1 ay öncesine göre genel gidişat	53,6	40,0	-18,6	

¹Tablo 2'deki (-) değerler negatif beklentilerin pozitif beklentilerden fazla olduğunu ifade etmektedir.

²Stok düzeyinde pozitif değer stok düzeyinin normalin altında olduğunu ifade etmektedir.